

MED RYMLINGAR PÅ SPÅREN.

AV ÅKE KLAVENESS.

För oss som under sommarhalvårets alla veckor är ute i markerna och inventerar Värmlands flora händer det då och då att man överraskas av någon växt som inte hör hemma här i våra trakter, och ibland undrar man hur den kunnat hamna här. Förklaringen här till kan i en del fall vara fyndplatsen, som t.ex. banvallar, hamnar, vägkanter, avfallsplatser och andra ruderat områden. Frön och trädgårdsväxter sprids via transporter och utkast från trädgårdar.

Men ibland dyker det upp riktigt sällsynta arter på platser som man minst av allt hade väntat sig, som t.ex. när det året 1995 visade sig att en lång sträcka av den s.k. Kvistmossvägen nordost om staden var bemängd av den i Sverige mycket rara växten broskbägare (*Illecebrum verticillatum*), eller glimmerört som den benämnes i en del floror. Hur kom den dit? Den finns ju bara noterad på ytterligare en plats i Sverige, nämligen i Göteborgstrakten, där den upptäcktes av Erik Ljungstrand vid Göteborgs universitet. Tilläggas kan att den ännu år 2004 lever kvar här på Kvistmossvägen i riklig mängd.

Nu har det återigen hänt! En rymling ända från USA har rotat sig i anslutning till motionsspåren norr om Hultets friluftsgård. Det var när jag år 2003 hade påbörjat en kompletteringsinventering av Vassgårdarutan (5x5 km), vars södra gräns sträcker sig nästan ner till Hultet, som friluftsgårdens vaktmästare, som ofta är ute på spåren för inspektion och vid behov justeringsarbeten, tipsade mig om att han sett ett ovanligt träd vid sidan av trekilometersspåret och bad mig titta närmare på det för att artbestämma det. Visst ville jag det, men det visade sig vara svårare än jag trodde. Trädet var högt, c:a 11–12 meter, hade chokladbrun blank bark med ljusa tvärstrimmor och långa häggliknande klasar med vita blommor. Jag bläddrade i alla tillgängliga floraböcker med beskrivningar av träd från hela Europa, men ingenstans fann jag något som helt överensstämde med detta träd! Så jag tog foton och en liten kvist med mig till ett möte med Värmlands Botaniska Förening, där många av Värmlands botaniker var församlade. Men även här gick man bet på artbestämningen, varför vi sände belägg och foton vidare till Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm.

Svaret kom ganska snart från intendenten Thomas Karlsson, som meddelade att det rörde sig om amerikanskt häggkörsbär (*Prunus pensylvanica*), en art som aldrig tidigare noterats i Sverige. Han ville därför gärna ha nya herbariebelägg av blommande kvist och senare även med mogna bär. När jag under våren 2004 vandrade omkring i området i avvaktan på att kunna ta dessa nya belägg till Riksmuseet, upptäckte jag att det inte bara förekom ett utan ett hundratal både i buskform och som stora träd, mest spridda i anslutning till 2,5-kilometersspåret. Särskilt många exemplar fanns där en kraftledning korsar spåren. Man frågar sig, hur man kan ha undgått att upptäcka alla dessa rariteter tidigare. Jo, förmodligen därför att de har förväxlats med t.ex. hägg.

Den 9 juni fick i alla fall Naturhistoriska riksmuseet blommande belägg, karta med inprickade växtplatser och en CD-skiva med uppgifter om ungefärligt antal exemplar samt foton. För arbetet med digital fotografering och databehandling hade jag god hjälp av Göte M Gustavsson och för bestämning av läge för växtplatserna bistod John Borch-Hansen med GPS-mätare. I mitten av juli fick Riksmuseet även en kvist med mogna bär sig tillsänt.

Rykten om nya sällsynta fynd sprider sig snabbt, och redan den 22 juli blev jag uppringd av den ovan nämnde och mycket erfarne botanisten Erik Ljungstrand, som f.ö. mottog Svenska Botaniska Föreningens utmärkelse Guldluppen häromåret. Han undrade om jag var villig att ställa upp för en guidning på fyndplatserna. Han berättade också att han i bilen hade med sig representanter för Skånes och Blekinges utgivna floraböcker. Vi bestämde tid och plats för mötet och sammanträffade söndagen den 25 juli. Det blev en mycket intressant vandring runt 2,5-kilometersspåret tillsammans med dessa välkända botaniker. Många dokumenterande bilder togs på de då med röda bär prunkande träden och buskarna.

Besöket avslutades med att enligt gästernas önskemål kontrollera växtplatserna för broskbägare vid Kvistmossvägen och en annan sällsynt växt vid namn limfrö (*Collomia linearis*), som återupptäckts av Pontus Edqvist och som växer vid f.d. Tullhuset i hamnen. Växtplatsen här lär enligt uppgift vara den enda kvarvarande i landet, och har noterats på denna plats längre tillbaka i tiden.

För den som vill ha mer information om broskbägare och amerikanskt häggkörsbär finns uppgifter att få på www.nrm.se.

Amerikanskt häggkörsbär. Foto: Göte M Gustavsson.